

Отримано: 29.06.2014 р.

Прорецензовано: 13.07.2014 р.

Прийнято до друку: 25.09.2014 р.

Осадча О. О. Реформування інформаційного забезпечення за даними бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств / О. О. Осадча // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць / ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 26. – С. 119–123.

УДК 657.1.012

JEL-класифікація: M 41, M 42

Осадча Ольга Олексіївна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Національного університету водного господарства та природокористування

РЕФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗА ДАНИМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджуються показники соціального, економічного та екологічного розвитку підприємницької діяльності. Вивчається потреба у створенні на підприємстві інтегрованої підсистеми господарського обліку з метою впровадження результативного аналізу та контролю за дотриманням збалансованості в умовах сталого національного розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, підприємницька діяльність, господарський облік, соціальний розвиток, економічний розвиток, екологічний розвиток.

Осадчая Ольга Алексеевна,

кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и аудита
Национального университета водного хозяйства и природопользования

РЕФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПО ДАННЫМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА И ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ КОМПАНИЙ

Исследуются показатели социального, экономического и экологического развития предпринимательской деятельности. Изучается потребность в создании на предприятии интегрированной подсистемы хозяйственного учета с целью внедрения результативного анализа и контроля над соблюдением сбалансированности в условиях устойчивого национального развития.

Ключевые слова: устойчивое развитие, предпринимательская деятельность, хозяйственный учет, социальное развитие, экономическое развитие, экологическое развитие.

Olha Osadcha,

PhD, Associate Professor of Accounting and Auditing National University of Water Management and Nature

REFORM OF THE INFORMATION SOFTWARE ACCORDING TO THE ACCOUNTING AND FINANCIAL REPORTING

The indicators of social, economic and environmental development of business activities are investigated. The need for a company to an integrated subsystem of economic accounting in order to implement effective analysis and control over compliance with the balance in terms of sustainable national development is studied.

Keywords: sustainable development, entrepreneurship, economic accounting, social development, economic development, environmental development.

Постановка проблеми. Бухгалтерський облік – віддзеркалення людського бачення проблем та результатів господарської діяльності як на рівні суб'єкта, так і на макро-рівні. Від професійності реєстрації та узагальнення господарських операцій (повноти, об'єктивної їх оцінки) залежать реалії розвитку підприємницької діяльності в умовах сучасних економічних трансформацій.

Однією із сучасних теорій національної економіки на даний час є теорія сталого розвитку – (англ. *Sustainable development*) – концепція необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі [8].

Концепція сталого розвитку передбачає, що людина повинна брати участь у процесах, які формують сферу її життєдіяльності, сприяти прийняттю і реалізації рішень, контролювати їх виконання.

Стабільний (сталий, стійкий) розвиток поєднує економічне зростання, захист навколишнього середовища і соціальну відповідальність. Це в повній мірі відображається на формуванні інформаційного забезпечення результатів господарювання, потребах врахування серед показників обліку та звітності

показники не тільки фінансового стану, а також розвитку трудових ресурсів (кадрового складу), екологічної безпеки виробничої (основної) діяльності підприємств.

Сталий розвиток – керований розвиток. Основою керованості сталого розвитку є системний підхід та сучасні інформаційні технології, що дозволяють дуже швидко моделювати різні варіанти напрямків розвитку, з високою точністю прогнозувати їх результати, вибираючи найбільш оптимальний варіант [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження напрямків забезпечення сталого розвитку як на глобальному, так і на місцевому рівнях стають науковими пріоритетами для багатьох науковців з різних країн світу. Особливості реалізації заходів забезпечення стійкого суспільного поступу в умовах підприємницької діяльності визначають як предмет дослідження провідні науковці Р. Вос, З. Герасимчук, Т. Джексон, А. Джулка, Е. Каріна, С. Карлсон-Вінкузен, Г. Кескітало, М. Клименко, Р. Козул-Райт, В. Кравців, Д. Ліленфелд, А. Мельник, В. Трегобчук та інші вчені.

Інформаційному забезпеченню збалансованої господарської діяльності приділяють увагу відомі вчені-обліковці С. Свірко, Ю. Кузьмінський, З. Гуцайлюк, Г. Давидов, Л. Ловінська, І. Садовська та інші.

Разом з тим, дослідження методичних та практичних підходів обліку операцій, що визначають механізм такої збалансованості в контексті еволюційних процесів економічних реформ, потребують продовження.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є визначення: соціально-економічних та екологічних параметрів збалансованої підприємницької діяльності на рівні підприємства; сутності інформаційного забезпечення збалансованості господарських процесів.

Виклад основного матеріалу. Інформаційне забезпечення сталого національного розвитку реформує концептуальні основи бухгалтерського обліку, визначаючи черговий формат його парадигми – мета-теоретичної конструкції бухгалтерського обліку, що складається з символічних узагальнень, які формують апарат та мову бухгалтерського обліку як науки; метафізичних елементів, що визначають фундаментальні методологічні принципи бухгалтерського обліку; бухгалтерських цінностей, які встановлюють ідеали та норми побудови бухгалтерського наукового знання [8].

Інформаційне забезпечення процесів такого керованого розвитку включає економічну, соціальну та екологічну складові. За кожною з них – система показників в вартісному та натуральному вимірі, яка покликана зберігати принцип збалансованості. Саме збалансованість господарювання є пріоритетними завданнями сучасної системи менеджменту організації діяльності, відтак, – її інформаційного забезпечення.

Економічний підхід до концепції стійкого розвитку заснований на теорії максимального потоку сукупного доходу Хікса-Ліндаля на засадах: збереження сукупного капіталу; оптимального використання обмежених природних ресурсів та екологічних – природо-, енерго- і матеріало-зберігаючих технологій; створення екологічно прийнятної продукції; мінімізації, переробки і знищення відходів.

При вирішенні питань про те, який капітал повинен зберігатися (наприклад, фізичний, природний або людський), якою мірою різні види капіталу є взаємозамінними, а також при вартісній оцінці цих активів виникають проблеми методики обліку та звітності техніко-економічних показників.

Техніко-економічні показники – величини, що характеризують матеріально-виробничу базу підприємства, використання знарядь і предметів праці, організацію виробництва, затрати на виробництво продукції. Серед них можна виділити базові та похідні :

Базові: 1. Виробіток 2. Обсяг реалізації 3. Собівартість 4. Вартість майна (середньорічна) 5. Вартість активів 6. Вартість основного капіталу (первісна вартість, середньорічна) 7. Число працівників 8. Чистий прибуток 9. Фонд оплати праці.

Похідні: 1. Фондовіддача та фондомісткість 2. Продуктивність праці 3. Середня заробітна плата 4. Показники рентабельності [6].

Соціальна складова стійкості розвитку орієнтована на людину (трудова ресурси) і спрямована на збереження стабільності соціальних і культурних підсистем в цілісній системі організації господарської діяльності.

Основними завданнями соціального розвитку є: створення сприятливих умов для поліпшення добробуту працівників; розробка та впровадження прогресивної моделі організації заробітної плати (в т.ч. за рахунок зростання частки оплати праці у фонді оплати праці шляхом зниження частки матеріальних витрат у структурі собівартості продукції); забезпечення прогресивних змін у співвідношенні між тарифною та надтарифною частинами оплати праці; збереження робочих місць; відшкодування витрат на оплату житла та комунальних платежів; запровадження моральних та фіскальних стимулів підтримки та захисту інтелектуального потенціалу кадрів; підтримка розвитку духовно-культурної сфери діяльності; здійснення заходів соціальної адаптації до умов ринкової економіки тощо [1].

Показники соціального захисту членів трудового колективу можна розділити умовно на мотиваційні та компенсаційні.

До мотиваційних відносять: оплата непрацездатності за рахунок підприємства, оплата підвищення кваліфікації працівників, матеріальна допомога, додаткові оплачувані відпустки, оплата навчання працівників, витрати на заходи по охороні праці на робочому місці, витрати на обов'язкове медичне страхування та ін.

Компенсаційними показниками соціального захисту можуть бути для підприємства наступні: компенсація витрат на оренду (винайм) житла, компенсація витрат на лікування працівників, компенсація витрат на телефонні розмови (по мобільному телефону), компенсація вартості проїзду тощо.

З екологічної точки зору сталий розвиток має забезпечувати цілісність природних систем. Особливу роль відіграє життєздатність екосистем, від яких залежить глобальна стабільність всієї біосфери.

Науковцями доведено, що екосистеми, біорізноманіття та природні ресурси є основою розвитку народного господарства, суспільства та окремого громадянина. Це не завжди враховується при прийнятті управлінських рішень на різних рівнях. Причини зазначеного – нерациональне використання природних ресурсів, забруднення навколишнього природного середовища, а також зміна клімату. Уже в цьому столітті внаслідок таких змін на Землі можуть зникнути до тридцяти відсотків видів природних ресурсів [5]. При цьому увага має бути сфокусована на сферах діяльності, які забезпечують найбільше збереження ресурсів та скорочення впливу підприємства на довкілля.

Міжнародна практика екологічно безпечного виробництва передбачає моніторинг і контроль *якісних (V) та кількісних (VV)* показників господарської діяльності:

- споживання енергії та тепла (VV),
- використання матеріалів (VV),
- використанні пакувальних матеріалів (VV),
- споживання води (VV),
- обсяг відходів (VV),
- якість внутрішнього та зовнішнього повітря (V),
- шуми та запахи (V),
- робоче середовище (V).

Недослідженими на даний час залишаються фактори впливу та критерії оцінки збалансованості елементів сталого розвитку.

Економічний і соціальний елементи, взаємодіючи один з одним, обумовлюють збалансоване досягнення справедливості: на макро-рівні – всередині суспільства (наприклад, щодо розподілу доходів та надання цілеспрямованої допомоги бідним верствам населення); на мікро- рівні – адміністративно-фінансове забезпечення заходів використання, збереження та розвитку трудових ресурсів підприємства.

Механізм взаємодії економічного та екологічного елементів підприємницької діяльності породив нові ідеї щодо вартісної оцінки та обліку в звітності підприємств зовнішніх впливів на навколишнє середовище. Величина капітальних інвестицій і поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища мають прямий позитивний вплив на фінансові результати діяльності підприємства до оподаткування. Дана залежність є підтвердженням доцільності запровадження екологічно безпечних технологій підприємствами, що сприятиме підвищенню економічного ефекту діяльності.

На нашу думку, екологічно-соціальна (екосоціальна) складова як первинна повинна розглядатися в контексті її економічної підтримки. Відповідно, такий підхід має мати фінансове забезпечення в бюджеті підприємства.

Предмет та методика бухгалтерського обліку передбачає відображення наведених вище показників економічної, соціальної та екологічної складових підприємницької діяльності (таблиця 1).

В системі господарського обліку показники збалансованого розвитку знайшли відображення практично в кожній підсистемі обліку (рис. 1).

Однак, чи задовольняють сучасні формати підсистем обліку користувачів такої інформації? Сучасна концепція збалансованої системи показників (BSC):

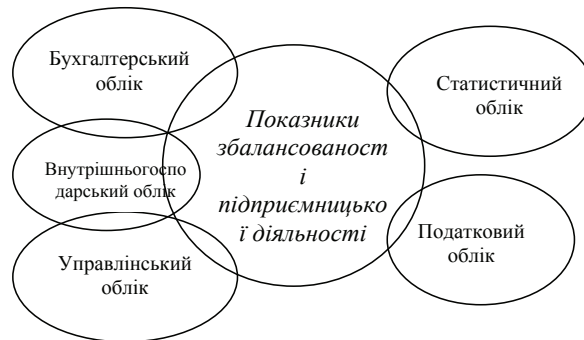
- дає оцінку матеріальних та нематеріальних активів, ґрунтуючись на чотирьох складових – фінанси, маркетинг, внутрішні бізнес-процеси, навчання та зростання;
- ефективно управляє «переведенням бачення в стратегію», комунікацією та зв'язком, бізнес-плануванням, зворотним зв'язком і зміцненням знань в стратегічному управлінні [3].

При цьому, оцінку збалансованості підприємницької діяльності BSC не розкриває. Виникає проблема в реформуванні системи господарського обліку підприємства.

Таблиця 1

Відображення показників збалансованості соціально-економічного та екологічного розвитку у форматі бухгалтерського обліку

№ з/п	Показники сталого розвитку	Елементи бухгалтерського обліку					
		оцінка	калькулювання	подвійний запис	Інвентаризація	документування	фінансова звітність
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Економічні						
	– базові	V	V	V	V	V	V
	– похідні	V	V			V	
2	Екологічні						
	– якісні	V				V	
	– кількісні	V	V	V	V	V	
3	Соціальні						
	– мотиваційні	V	V	V		V	
	– компенсаційні	V	V	V		V	

Рис. 1. Інтеграція показників збалансованості підприємницької діяльності в системі господарського обліку підприємства

Реформування системи господарського обліку підприємства полягає, на нашу думку, в наступному :

- розробці та затвердженні в наказі про облікову політику внутрішніх документів первинного обліку та внутрішніх форм звітності за показниками збалансованої підприємницької діяльності;
- організації управлінського обліку за Центрами відповідальності в розрізі показників збалансованості.

Довіра користувачів (як зовнішніх, так і внутрішніх) до інформації обумовлена фактом визнання показників у формах зовнішньої звітності. Відповідно, на часі – внесення доповнень до Приміток до річної фінансової звітності підприємству у вигляді окремого розділу «Показники збалансованості господарської діяльності».

Висновки. Направленість реформування інформаційного забезпечення сталого розвитку підприємницької діяльності вітчизняних підприємств обумовлена якісним переходом до відносин збалансованого розвитку за умов, що попередження та вирішення екологічних проблем забезпечить досягнення визначених на певному етапі та на перспективу економічних потреб з метою реалізації всебічного та гармонійного соціального розвитку трудового колективу суб'єкта господарювання. В методиці бухгалтерського обліку відсутній інструментарій реєстрації та узагальнення господарських операцій, що є розрахунковою базою механізму збалансованого розвитку.

Обґрунтовані в роботі пропозиції по створенню управлінського обліку, внесенню доповнень до чинних форм фінансової звітності в частині показників збалансованого підприємницького розвитку будуть вагомим фактором підвищення повноти (відповідно, результативності) облікової інформації за результатами діяльності підприємства.

Література:

1. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : підручник / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – К. : Знання, 2008. – 398 с.
2. Давидюк Т.В. Зміна концепції бухгалтерського обліку під впливом дії постіндустріальної економіки / Т.В. Давидюк // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2010. – № 2(52). – С. 20–22.
3. Єфіменко В., Тягнирядно Л. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні: проблеми теорії та практики / В. Єфіменко, Л. Тягнирядно // Бухгалтерський облік та аудит. Науково-практичний журнал. – Київ. – №12, 2012 р. – С. 5-12.
4. Куликов А.А. Человеческие ресурсы как учетная категория / А.А. Куликов // Сибирская финансовая школа [Електронний ресурс]. – №1. – 2007. – Режим доступу : <http://www.safbd.ru/magazine/article/chelovecheskie-resursy-kak-uchetnaya-kategoriya>.
5. Ложников И.Н. Важнейшие тенденции развития бухгалтерського учета / И.Н. Ложников // Вестник бухгалтера Московского региона. – 2011. – Вып. 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ipbmr.ru/?page=vestnik_2011_1_lozhnikov2.
6. Лоханова Н.О. Інтеграційні процеси в обліку в умовах інституціональних перетворень: Монографія / Н.О. Лоханова. – Херсон : Грін Д.С., 2012. – 400 с.
7. Соціальна відповідальність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pg.com.ua/social_responsibility.htm.
8. Gleeson-White Jane. How a Potter Took Accounting Into the Industrial Age / Jane Gleeson-White. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bloomberg.com/news/2013-04-18/how-a-potter-took-accounting-into-the-industrial-age.html>.